

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 5.

Koosolek 13. juulil 1917 kubermangu lossi Valges saalis,
Tallinnas, Toompeal.

Kokku on tulnud 40 nõunikku: Jul. Seljamaa, K. Grau, Masik, A. Veiler, J. Koort, P. Johanson, J. Vilms, A. Leetsman, Ar. Vallner, J. Raamot, V. Mikkel-saar, Hans Roos, A. Ennemuist, A. Podrätshik, T. Laur, A. Palm, A. Birk, J. Temant, K. Saral, H. Kask, J. Tõnisson, J. Kurvits, M. Kiirats, J. Lasn, A. Kurrikoff, Aug. Kohver, Chr. Arro, K. Baars, T. Kuusik, H. Piip, Januson, H. Reiman, J. Reintam, Riberg, Köstner, Kalm, Pöhl, Neggo, Kruus, R. Jaska.

Koosoleku avab juhataja A. Vallner kell 4.25 min. p. l. ja kannab ette päevakorra:

1. Vallanõukogude valimiste eelnõu arutamine.
 2. Maanõukogu eestseisuse ja maavalitsuse vahekorid.
 3. Ajutise juhatuse täiendavad valimised.
 4. Kubermangu komissari ja tema abiliste valimine.
 5. Komisjonide aruanded.
 6. Sissetulnud kirjad.
 7. Valimised välistesse asutustesse.
- Päevakord võetakse vastu.

1. Eesti maanõukogu ajutised määrused Eestimaa vallanõukogude valimiste üle.

Eelnõu (*Vaata lisa nr. 1*) kannab ette komisjoni aruandja n. Grau. Kõige pealt otsustatakse eelnõus nimetus „nõukogu“ endise „vallavolikogu“ asemele tarvitusele võtta.

a) Eelnõu võetakse vastu esimesel ja teisel lugemisel: §§ 1—32 niisugusel kujul, nagu ta Maanõukogu 15. juuli määrustes avaldatud (*Vaata pr. nr. 8, lisa nr. 1*).

b) Vallavalitsuste ja nõukogude kohta käivad paragrahvid kantakse ette esimesel lugemisel.

2. Protokollide kinnitamise kord.

Otsustatakse järgmist korda protokollide kinnitamisel kindlaks määrata: protokollid kirjutab alla presiidium, kes siis teada annab, et protokoll on läbivaatamiseks ja märkuste tegemiseks välja pandud; nn. on õigus kolme päeva jooksul tema kohta märkusi ja täiendusi teha.

3. Kirjad ja tervitused.

N. Birk kannab ette sissetulnud kirjad ja tervitused. (*Vaata lisad nr. 2 ja nr. 3*).

4. Järgmise koosoleku aeg ja päevakord.

Järgmine koosolek on 14. juulil kell 4 p. l.

Päevakord endine.

Ar. Vallner (*allkiri*).

Jul. Seljamaa (*allkiri*).

A. Birk (*allkiri*).

LISAD.

LISA nr. 1.

Eesti maanõukogu ajutised määrused Eestimaa valla nõukogude valimiste üle.

Väljaantud Ajutise Valitsuse 22. juunil 1917. a. kinnitatud määruse V jao 1 ja 2 punkti põhjal.

Eelnõu.

1. Kõigis Eestimaa Kubermangu valdades hakatakse otsekohe määruste välja kuulutamise järele valla nõukogu liikmete valimist toimetama.

2. Iga vald asutab valimiskomisjoni käesolevate määruste p. 29 põhjal. Valimiste komisjonid teevad tarvilist eeltööd valimisteks valdades järgmiste määruste põhjal.

3. Nõukogu liikmete arv määratakse vallas, kus kuni 1500 elanikku on 15 pääle; edasi iga 200 elaniku kohta 1 liige, mitte aga üle 25 liikme ühte kokku.

4. Valla nõukogu liikmete valimisest osavõtmine (aktiivne) õigus on mõlematest soost isikutel, kes 20 aastat vanaks on saanud ja kes valijate nimekirja kokkuseadmise algusel valla ja tema juurde arvataivate mõisate ja alevite piirides elavad ehk kodune sisseseade on.

Valimistest ei võta osa:

1) Mungaseisusest isikud ja 2) need, kes seadusliku korra järele nõdrameelseks on tunnistatud ja üleüldse kõik, kes eestkostmise all seisavad.

5. Valimisõigusest jäävad ilma: 1) need, kes kohtu poolt trahvitud on õiguste kaotamise ehk kitsendustega — kolme aasta jooksul pärast trahvi ärakandmist; kes aga nuheldud on varguse, pettuse, kättesaldatud varanduse omandamise, varastatud varanduse varjamise, varastatud ehk pettuse teel saadud varanduse ostmise ehk pandiksvõtmise eest äriajamise kombel, võltsimiste, liiakasu võtmise, altkäemaksu andmise ja võtmise, salajase viinapõletamise ja kangete jookide müü-

mise eest, kui ka need, kes kohtu poolt valimisõiguste rikkumises süüdi on mõistetud — ühe aasta jooksul pääle trahvi ärakandmist, ja 2) lõbumajade pidajad.

6. Valla nõukogu liikmeteks võivad valitud saada, Eestimaa kubermangu ajut. korrald. seaduse p. 17 põhjal nii hästi need, kellel valimisest osavõtmiseks õigus on, kui ka teised isikud, kes valla piirides ei ela ja kellel sääl kodust sisseseadet ja teenistust ei ole, muidu aga teistele nõuetele vastavad, mis valimisest osavõtmiseks on seatud.

7. Iga vald on iseenesest üks valimise ringkond. Kuid valla valimise komisjonil jääb õigus valda kahte ehk mitmesse valimisringkonda hääle äraandmise otsustamiseks jagada.

8. Valijate nimekirjad seatakse kokku valdades vallavalitsuste poolt mitte hiljem kui 7 päeva jooksul pärast nende määruste väljakuulutamist.

9. Vallavalitsuse poolt kokkuseatud ja valla valimiskomisjoni poolt läbivaadatud valijate nimekiri pannakse vallavalitsuses välja 7 päeva jooksul üleüldiseks järelevaatamiseks. Selle aja jooksul peavad valla valimiskomisjoni esitajad vallavalitsuses viibima, et nimekirja paranduste ülesandmist vastu võtta.

T ä h e n d u s: Mitte hiljem kui 3 päeva enne nimekirjade väljapanemist peavad valimiskomisjonid sellest rahvale kuulutuste abil teatama, mis rahvarikastesse kohtadesse välja pannakse.

10. Kolme päeva jooksul pärast nimekirja väljapanemise aja lõppu võib Maakonna komisssar protestisid avaldada ja valijad kaebtusi sisse anda nimekirja puudulikkuse ja vigade kohta, kui need valimiskomisjoni poolt kõrvaldatud ei saa. Tähtendatud protestid ja kaebused antakse valla valimiskomisjoni kaudu maakonna administratiivlisele kohtule sisse, kes neid 5 päeva jooksul läbi vaatab ja oma otsustest kaebajatele ning valimiskomisjonile teada annab. Ühes protesti ehk kaebusega, mitte hiljem kui järgmisel päeval pääle nende kättesaamist, paneb valla valimiskomisjon kõik asjasse puutuva valimismaterjali maakonna administratiivlisele kohtule ette.

T ä h e n d u s: Kus administratiivsed kohtud veel ei ole avatud, täidab nende aset Maakonna Nõukogu.

11. Valijate nimekiri, nende paranduste järele, mis § 10 järele tehtud, ja mitte hiljem kui 5 päeva enne valimist, pannakse uuesti välja üleüldiseks järelevaatamiseks, korra järele, mis § 9 ära on tähendatud.

12. Isikud, kes nimekirja sisse ei ole kantud ehk kes enne valimisi valimisõigused ära kaotavad, ei võta valimistest osa.

13. Kõigis valdades peetakse valimisi valdade valimiskomisjonide juhatusel pühapäeval, mis valimiskomisjoni poolt ära on määratud, mitte hiljem 27. augustit 1917. a. Valimisedeliste äraandmiseks on valla valimiskomisjonid valimiste päeval avatud kella 10 hommikul kuni 8 õhtul. Maakonna valimiskomitee poolt ära määratud korra järele ja mitte hiljem kui kaks nädalat enne valimist, kuulutab valimiskomisjoni esimees üleüldiseks teadmiseks välja päeva, tunni ja koha, mis valimisteks määratud.

14. Mitte hiljem kui seitse päeva enne valimist võivad valijad vallavalimiskomisjoni esimehele üles anda valla nõukogu liikmete kandidaatide nimekirja, kes oma nõusolekust kirjalikult ehk telegrammi teel on avaldanud endid teatavas nimekirjas valida lasta. Nimekirja võetud kandidaatide arv ei tohi valla nõukogusse valitavate liikmete üleüldisest arvust suurem olla. Nimekirjades, kus rohkem kandidaatsid on, jäetakse arvesse võtmata ülearused kandidaadid, kes nimekirjas viimastena seisavad. Nimekirjad peavad allkirjutatud olema vähemalt 10 valija poolt, kelle allkirju nimekirja sisseandja kirjalikult nimekirja pääl õigeks tunnistab kaelakohtulikku vastutamist võltsimise eest enese pääle võttes. Sisseantud nimekirjad, mis selle punkti nõudmistele vastavad, nummerdatakse ära valimiskomisjoni esimehe poolt selles järjekorras, nagu nad sisse antud. Niisuguse numbri all, ja, sisseandjate soovi järele, ka selle märkusega, missuguse partei ehk rühma poolt kandidaadid on ülesantud, kuulutatakse kandidaatide nimekirjad üleüldiseks teadmiseks välja mitte hiljem kui 7-mal päeval kell 10 hommikul enne valimist, niisugusel viisil, nagu seda valla valimiskomitee otsustanud on. Nimekirjad jäävad välja kuni valimiste päeva lõpuni.

T ä h e n d u s 1. Üks ja seesama isik ei või mitut nimekirja sisseandjana soovitada.

T ä h e n d u s 2. Sisseantud nimekirja tagasi võtta ei ole lubatud.

T ä h e n d u s 3. Sisseantud nimekirja muutmised ja parandused ei ole lubatud.

15. Valla valimiskomisjonid on kohustatud valimistest neid isikuid tagandama, kellel, komisjoni poolt saadud teadete järele, valimisõigust ei ole. Enne valimisi loetakse ette käesolevate määruste p. 4, 12, 16—20 ja 27, mille juures valijatele ära seletatakse, et seadusevastaselt valimistest osavõtjad trahviseaduste määruste järele nuheldud saavad (p. 28).

16. Kellegil ei ole valimisel rohkem kui üks hääl.

17. Valimisi toimetatakse nii, et valija hääletab ainult ühe nimekirja poolt, milles kandidaadid valla nõukogu jaoks on

ülesseatud. Valimisi toimetatakse kinnisel hääletamisel valimissedelitega.

18. Igas valimissedelis peab ülestähendatud olema selle kandidaatide nimekirja number, milles need valla nõukogu kandidaadid olid ülesmääritud, kelle poolt valija hääle annab. Sedelid pannakse valijate poolt ümbrikute sisse, mis läbipaistmata, ühevärvilised ja ilma mingisuguste märkusteta peavad olema, valimiskomisjoni poolt muretsetud on ja tema pitsatid kannavad, kinni kleebitud on ja valijate poolt isiklikult avalikult koosolekul komisjoni esimehe ehk tema asetäitjale kätte antakse, kes ümbriku kinnipitseeritud kasti laseb valija juuresolekul. Sedelid, mis neile nõudmistele ei vasta, ei võeta hääle lugemisel arvesse.

19. Valimiste ajal korra järele valvamine on valla valimiskomisjoni esimehe asi, kes kohustatud on selle järele vaadata, et komisjoni istumise ruumis ainult valimisi toimetatakse, eelvalimiste kihustööd ei tehtaks ja vaba valimistekorda ei rikutaks.

20. Selsamal ehk järgmisel päeval pääle sedelite andmist, nagu valla valimiskomisjon seda ette ära määranud ja enne valimisi välja on kuulutanud, võetakse ilmunud valijate juuresolekul hääle lugemine ette, mis iga valimise nimekirja poolt antud on. Lugemisest saadud lõpuarvud märgitakse iseäralise lehe pääle, mis komisjoni esimehe ja liikmete poolt allakirjutatakse.

21. Üleüldine valitavate nõukogu liikmete arv jagatakse ülesantud kandidaatide nimekirjade vahel proportsionaalselt hääle arvu järele, mis valimistel iga nimekirja poolt antud on.

22. Liikmete arvu äramääramiseks, mida igast nimekirjast valituks tuleb lugeda, kasvatatakse valitavate liikmete üleüldine arv hääle arvuga, mis teatava nimekirja poolt on antud, ja jagatakse siis selle hääle arvu pääle, mis vallas kõigi nimekirjade pääle kokku on antud. Sellest jagamisest saadud number määrab isikute arvu, mis igast nimekirjast valituks loetakse. Liikmeteks valituteks arvatakse igast nimekirjast, temas tähendatud kandidaatide korra järele, esimesest pääle hakates, niisugune arv, mis jagamisest saadud arvule vastab. Kui jagamisest saadud arvus terved numbrid ühes murdudega on ehk ainult murrud, mille tõttu valitutega võrreldes üleüldisest valitavate liikmete arvust üks enam puudu jääb, siis seatakse murrudega numbrid murdude suuruse korra järele üles, suuremast pääle hakates ja puudujäänud liikmete arv jagatakse nende nimekirjade vahel, millel kõige suuremad murrud on, iga ühe nimekirja pääle üks.

23. Kui ühes ehk mitmes ülesantud liikmete kandidaatide nimekirjas kandi-

daatisid vähem ülesmääritud on, kui neid eelmineva punkti järele nimekirjast võtma peab, siis loetakse valituteks kõik neis nimekirjades tähendatud kandidaadid; üle jäänud liikmete arv võetakse teistest nimekirjadest p. 22 tähendatud korra järele, ainult selle vahega, et arve tegemise juures jagatav ülejääk, kasvatatud hääle arvuga, mis teatava nimekirja poolt antud, ei jagata mitte hääle arvu pääle, mis kõigi nimekirjade poolt kokku on antud, vaid hääle arvu pääle, mis ainult nende nimekirjade poolt on antud, millede vahel jagamist toimetatakse.

24. Valla valimiskomisjonides teevad komisjoni esimehe poolt valijate hulgast kutsutud sekretärid protokoll, milles üles tähendatakse: komisjoni koosoleku avamise ja lõpetamise aeg, hääletamisest osavõtnud valijate arv, valijate poolt tehtud märkused, esimehe korraldused ja komisjoni otsused. Valimise lõpetamise järele loetakse avalikul komisjoni koosolekul protokoll ja valimise leht ette, kirjutatakse esimehe, komisjoni liikmete ja sekretäri poolt alla.

25. Valimiste toimetuste lõpetamise järele seab valla valimiskomisjon valla nõukogu liikmete nimekirja kokku. See nimekiri kuulutatakse valimiskomisjoni poolt üleüldiseks teadaandmiseks ning antakse kreisi kommissarile teada.

26. Isikuid, kes valla nõukogu liikmete valimise vabaduse ja õiguse rikkimises süüdi on, võetakse vastutusele kaelakohtu seaduse par. 328¹—328⁷ järele (1912. a. väljaanne).

27. Valimiste lõpetamise järele lõpetab valimiskomisjon tegevuse ja kõik valimise aktid ühes teiste dokumentide ja valimiste lehtedega jäävad valla arhiivi alalhoidmiseks.

28. Kaebtusi valimiste juures ettetulnud eksituste kohta võivad ainult need isikud sisse anda, kellel valimisõigus on ja ainult kolme päeva jooksul valimiste lõpetamise järele. Sellesama aja jooksul on maakonna kommissaril õigus protesti avaldada. Kaebtused antakse sisse maakonna administratiivlisele kohtule.

29. Valla valimiskomisjonid seatakse kokku kahest liikumata varanduste omanikkude, rentnikkude ja äripidajate esitajast ja kahest tööliste ja iseseisvate käsitööliste esitajast, keda valijate koosolekul kummagi rühma poolt eraldi valitakse. Valimiskomisjoni liikmed valivad enesele esimehe valla valijate hulgast. Pääle selle võib valla valimiskomisjoni astuda üks isik, iga valijate rühma poolt valitud, kes kandidaatide nimekirjad sisse on annud.

30. Valla valimiskomisjonil on õigus otsustada 3 liikme ja esimehe juuresolekul.

LISA nr. 2.

V. A.

Eesti Rahvuskogu
Eestseisusele!

Eesti rahva vabaduse uuestisündimise aja hommikul tervitavad kuumalt Esimest Vaba-Eesti Rahvuskogu eestlased lipnikud kursustelt Torshokis.

Viljarikast tööd, täielikku edu kodumaa poliitilise, vaimlise ja majanduslise elu juhtimiseks rahva enese tahtmise järele!

Kaitske me kodumaa käekäiku ja auu muulaste solvamiste eest!

Selleks jõudu!

Elagu autonoomiline Vaba-Eesti!

Robert Tuisk, Karl Kehrberg,
Joann Pelberg, A. Raudsepp,
Alfred Karik, Oskar Paller,
Konstantin Inland, Jaan
Grüner, Oskar Lindpere,
Aleksander Kiil.

LISA nr. 3.

SAAREMAA KODANLINE
TÄIDESAAATEV KOMITEE.

1. Juulil 1917.
Kuresaar.

Eestimaa Kubermangu
Maanõukogu
Tallinnas.

Siin juures saadame Teile tervituse telegrammi teksti, mida meie esimese Eestimaa maanõukogu avamise puhul saata tahtsime, mis aga maksvate korralduste põhjal Kuresaare postkontoris edasi-
saatmiseks vastu ei võetud:

„Saaremaa Kodanline Täidesaatev Komitee tervitab südameliku rõõmuga esimest Eestlaste maapäeva ja usub kindlasti, et temal kena õitsemise aeg, viljarikas tööaeg ja pikk iga ees seisab“.

Esimees: Hugo B. Rahamägi.

Sekretäri eest: P. Tamm.